

Інформаційна довідка щодо імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) у Кримінальний процесуальний кодекс України*

***Анотація.** В інформаційній довідці розкрито питання імплементації деяких актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) у кримінальне процесуальне законодавство України у контексті аналізу планування парламентської діяльності на 2026 рік та заходів щодо реалізації рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу, передбачених національними програмними документами. Проведено моніторинг співвідношення рекомендованих до імплементації актів права ЄС та положень Кримінального процесуального кодексу України щодо деяких кримінальних процесуальних процедур, зокрема вирішення питання конфлікту юрисдикції.*

***Ключові слова:** кримінальне провадження, акти права Європейського Союзу (acquis ЄС), імплементація, рекомендації Європейської Комісії, міжнародне співробітництво, конфлікт юрисдикції.*

Вступ

У сучасних умовах неодноразово доведено, що ефективна протидія сучасним кримінальним загрозам можлива лише через координацію зусиль світової спільноти. Це передбачає не лише зближення національних законодавств і уніфікацію практики їх застосування, а й вироблення спільних принципів та єдиної стратегії міжнародної співпраці у кримінальному провадженні, що забезпечуватиме оперативний обмін інформацією, координацію заходів та підвищення ефективності розслідувань на транснаціональному рівні.

Набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі (далі – ЄС) неможливе без гармонізації національного і європейського законодавства, зокрема й у кримінальній процесуальній сфері.

Право ЄС є інтеграційним, оскільки запроваджує єдині правила для всіх держав-членів, фізичних та юридичних осіб, що перебувають під юрисдикцією Європейського Союзу¹. Це зумовлює значний обсяг завдань для держав-кандидатів у члени Європейського Союзу.

За оцінками Єврокомісії, держави-кандидати імплементують понад 120 актів acquis у сфері свободи, безпеки та правосуддя². У Дорожній карті з питань верховенства права³ (далі – Дорожня карта), розробленій на виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у звітах про прогрес України

---

¹ Путівник з адаптації законодавства України до права ЄС: теоретичні та практичні аспекти. Дослідницька служба Верховної Ради України. Київ, 2023. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32597.pdf>

² Інформаційна довідка щодо імплементації core acquis ЄС у сфері національної безпеки та правопорядку. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/news/novyny/77139.html>

³ Дорожня карта з питань верховенства права. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf

в рамках Пакета розширення Європейського Союзу⁴, найбільша кількість регламентів (12), директив (25) і рішень Ради (18) передбачена для імплементації в межах переговорного розділу 24 «Юстиція, свобода та безпека». Дорожня карта стала складовою Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) (далі – Національна програма адаптації) (пункт 2 постанови Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2026 року № 438⁵).

При цьому відсутність чіткого визначення і деталізації питань, які потребують імплементації, зокрема й у положеннях Дорожньої карти, Національної програми адаптації викликає складнощі у законопроектіванні й гальмує удосконалення відповідного законодавства. Тому проведення моніторингу співвідношення рекомендованих до імплементації актів права ЄС та положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) видається актуальним і затребуваним. Тим більше, що розробка переважної більшості законотворчих ініціатив запланована на 2026–2027 роки.

Дослідницькою службою Верховної Ради України здійснюється постійний огляд актів ЄС та аналіз рівня їх імплементації в національне законодавство. Результати такого моніторингу відображаються у відповідних аналітично-інформаційних матеріалах, зокрема й щодо правоохоронної сфери⁶. Окрім того, готуються путівники acquis ЄС⁷, які містять систематизовану інформацію стосовно прийнятих актів ЄС, ілюструють тенденції розвитку acquis та актуальні питання для держав-членів ЄС.

У цьому дослідженні пропонується започаткувати огляд рекомендованих до імплементації в КПК України актів права ЄС (acquis ЄС) із наведенням деталізації необхідних змін національного законодавства.

⁴ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2023 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en?prefLang=uk; COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2024 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf;

⁵ Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) : Постанова Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2026 року № 438. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-natsionalnoi-prohramy-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-t10426>

⁶ Інформаційна довідка щодо імплементації core acquis ЄС у сфері національної безпеки та правопорядку. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/news/novyny/77139.html>; Парламентське дослідження щодо впливу міжнародно-правових актів, актів права ЄС на досягнення стратегічних результатів Дорожньої карти з питань верховенства права у контексті законодавчого забезпечення правопорядку в Україні. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law_judic_activ/parliam_rs-pravsud/76334.html;

Інформаційна довідка щодо законодавчого забезпечення удосконалення порядку кримінального провадження на виконання заходів Дорожньої карти з питань верховенства права. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/news/novyny/76919.html>; Інформаційна довідка щодо міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні (переговорний розділ 24 «Юстиція, свобода та безпека»). Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law_judic_activ/inform_references-pravsud/77248.html

⁷ Дослідницька служба Верховної Ради України. Путівник acquis ЄС (Євродайджест). URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/analytical_periodical/75739.html

Основна частина

План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2026 рік⁸ (далі – План 2026) містить посилання на необхідні для урахування/імплементції акти права ЄС з метою адаптації, зокрема, кримінального процесуального законодавства України, для обґрунтування необхідності прийняття відповідних законопроектів: 7 – у розділі I і 2 – у розділі II (Табл. 1).

Таблиця 1

№ з\п	Назва законопроекту	Обґрунтування доцільності законопроекту для імплементції положень актів права ЄС у національне законодавство
1.	«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запобігання та врегулювання з іншими державами конфлікту юрисдикції (підслідності та підсудності) у кримінальному провадженні»	Виконання заходу 4 стратегічного результату 1 підрозділу 4.1 «Судове співробітництво в кримінальних справах» розділу IV «Юстиція, свобода та безпека» Дорожньої карти з питань верховенства права, зокрема, імплементція положень <i>Рамкового рішення Ради ЄС 2009/948/ЖНА</i> , що встановлює процедури обміну інформацією та проведення прямих консультацій між компетентними органами держав з метою запобігання дублюванню кримінальних проваджень щодо одних і тих самих фактів.
2.	«Про внесення змін до Закону України "Про протидію торгівлі людьми"»	Приведення національного законодавства у відповідність із <i>Директивою 2011/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради</i> від 5 квітня 2011 року та <i>Директивою (ЄС) 2024/1712 Європейського Парламенту та Ради</i> від 13 червня 2024 року, що дасть змогу запровадити інститут Національного доповідача з питань торгівлі людьми, функції якого виконуватиме незалежний орган.
3.	«Про внесення змін до деяких законів України щодо протидії торгівлі людьми»	Виконання пункту «е» підрозділу 4.3 розділу IV заходу 3 стратегічного результату 1 Дорожньої карти з питань верховенства права, а також приведення національного законодавства у відповідність із положеннями <i>директив Європейського Парламенту та Ради 2011/36/ЄС</i> від 5 квітня 2011 року та <i>(ЄС) 2024/1712</i> від 13 червня 2024 року.
4.	«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження»	Виконання заходу 3 стратегічного результату 1 підрозділу 4.1 «Судове співробітництво в кримінальних справах» розділу IV «Юстиція, свобода та безпека» Дорожньої карти з питань верховенства права, зокрема, приведення норм Кримінального процесуального кодексу України щодо міжнародного співробітництва у відповідність зі <i>стандартами FATF</i> , а також врегулювання питань співробітництва з ЕРРО з урахуванням вимог <i>Рамкової угоди згідно з інструментом Ukraine Facility</i> ; правове регулювання порядку здійснення міжнародного співробітництва у кримінальних справах із використанням практики застосування відповідних міжнародних договорів, передусім з питань екстрадиції та передачі засуджених осіб; надання можливості використання

⁸ План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2026 рік : Затверджений Постановою Верховної Ради України від 10 лютого 2026 року № 4774-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4774-20#Text>

		технічних засобів електронних комунікацій під час надсилання запитів про надання правової допомоги та видачу правопорушників.
5.	«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконні дії з коштами або активами бюджетів Європейського Союзу»	Встановлення відповідальності за незаконні дії з коштами міжнародної фінансової допомоги ЄС в межах імплементації <i>Директиви (ЄС) 2017/1371 Європейського Парламенту та Ради</i> від 5 липня 2017 року про боротьбу з шахрайством, що завдає шкоди фінансовим інтересам Союзу, за допомогою кримінального права
6.	«Про захист потерпілих від кримінальних правопорушень»	Виконання заходу 1 стратегічного результату 2 підрозділу 3.8 розділу III «Основоположні права» Дорожньої карти з питань верховенства права, зокрема, приведення у відповідність із <i>Директивою 2012/29/EU</i> , що встановлює мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту жертв злочинів, деталізації інформації про кримінальне провадження, що надається потерпілому, зокрема інформації, що дає змогу потерпілому дізнатися про стан кримінального провадження, а також інформації про звільнення або втечу правопорушника; удосконалення методології проведення індивідуальної оцінки вразливості та ризиків повторної та вторинної віктимізації, залякування та помсти, виявлення потреби у застосуванні заходів безпеки, включаючи дітей – жертв злочинів; забезпечення опитування потерпілих від сексуального насильства, насильства проти жінок або домашнього насильства особою тієї самої статі/гендеру, що й жертва, якщо опитування не проводиться прокурором або суддею.
7.	«Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства»	Виконання пункту «є» підрозділу 4.3 розділу IV заходу 1 стратегічного результату 1 Дорожньої карти з питань верховенства права, а також приведення законодавства України у відповідність із положеннями <i>Директиви 2011/93/ЄС Європейського Парламенту та Ради</i> та Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства
8.	«Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та Кримінально-виконавчого кодексу України щодо гуманізації законодавства у сфері виконання кримінальних покарань»	Приведення кримінального законодавства у відповідність із європейськими стандартами та <i>рекомендаціями Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню</i> шляхом виключення статті 391 Кримінального кодексу України (злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань), а також удосконалення кримінального процесуального та кримінально-виконавчого законодавства України щодо застосування заходів стягнення до осіб, позбавлених волі.
9.	«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з	Законопроект спрямований на імплементацію <i>Протоколу</i> та передбачає внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України в частині виконання на підставі запиту іноземних судових рішень на території України та рішень судів

ратифікацією Протоколу між Україною і Республікою Польща про внесення змін до Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24 травня 1993 року»	України на території іноземних держав, а також до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині доповнення Кодексу нормами щодо міжнародного співробітництва під час провадження у справах про адміністративні правопорушення
--	--

Серед рекомендацій Європейської Комісії також необхідно звернути увагу й на наступні завдання (Табл. 2):

Таблиця 2

Завдання	Правовий акт ЄС	Обґрунтування доцільності
Ефективне міжнародне правоохоронне співробітництво з державами-членами ЄС та агенціями ЄС	Рішення Ради 2002/348/ЈНА від 25 квітня 2002 року ⁹	- створення Національного футбольного інформаційного пункту в Національній поліції України
	Рішення Ради 2008/615/ЈНА від 23 червня 2008 року ¹⁰	- створення Національного контактного пункту у сфері захисту публічних осіб на базі Управління державної охорони України
	Директива (ЄС) 2023/977 Європейського Парламенту та Ради від 10 травня 2023 року ¹¹	- створення Єдиного контактного пункту (SPOC) на базі Національної поліції України
	Директива (ЄС) 2016/681 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року ¹² ; Регламент (ЄС) 2025/12 Європейського Парламенту та Ради від 19 грудня 2024 року ¹³ ; Регламент (ЄС) 2025/13 Європейського	- забезпечення збору, обробки та використання інформації про пасажирів

⁹ Рішення Ради 2000/348/ЈНА «Щодо безпеки на футбольних матчах міжнародного масштабу» від 25 квітня 2002 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a21#Text

¹⁰ Council Decision 2008/615/JHA of 23 June 2008 on the stepping up of cross-border cooperation, particularly in combating terrorism and cross-border crime. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2008/615/oj/eng>

¹¹ Directive (EU) 2023/977 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 on the exchange of information between the law enforcement authorities of Member States and repealing Council Framework Decision 2006/960/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2023/977/oj/eng>

¹² Directive (EU) 2016/681 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the use of passenger name record (PNR) data for the prevention, detection, investigation and prosecution of terrorist offences and serious crime. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/681/oj/eng>

¹³ Regulation (EU) 2025/12 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 on the collection and transfer of advance passenger information for enhancing and facilitating external border checks, amending Regulations (EU) 2018/1726 and (EU) 2019/817, and repealing Council Directive 2004/82/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/12/oj/eng>

	Парламенту та Ради від 19 грудня 2024 року ¹⁴	
Боротьба з торгівлею людьми	Директива (ЄС) 2011/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 5 квітня 2011 року ¹⁵ ; Директива (ЄС) 2024/1712 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року ¹⁶	- встановлення кримінальної відповідальності для осіб, які купують або користуються послугами жертв торгівлі людьми, а також кримінальної відповідальності юридичних осіб за замах на торгівлю людьми; - включення такої додаткової кваліфікуючої ознаки, як сприяння або розповсюдження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій зображень чи відео або подібних матеріалів сексуального характеру за участю потерпілої особи; - впровадження принципу некарності жертв торгівлі людьми, які змушені вчинити кримінальне правопорушення внаслідок свого статусу; - запровадження інституту Національного доповідача з питань торгівлі людьми.

Окрім того, Національна програма адаптації передбачає законодавчі зміни до порядку кримінального провадження, наведені у Табл. 3.

Таблиця 3

Назва законопроекту	Акти права ЄС, що потребують імплементації
Про внесення змін до Кримінального кодексу України і Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про санкції» щодо встановлення відповідальності за порушення спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)	Директива (ЄС) 2024/1226 Європейського Парламенту та Ради від 24 квітня 2024 року щодо визначення кримінальних правопорушень і санкцій за порушення обмежувальних заходів Союзу та про внесення змін до Директиви (ЄС) 2018/1673 ¹⁷
Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо правопорушень на ринках	Директива 2014/57/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року про кримінальні санкції за зловживання на ринку ¹⁸

¹⁴ Regulation (EU) 2025/13 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 on the collection and transfer of advance passenger information for the prevention, detection, investigation and prosecution of terrorist offences and serious crime, and amending Regulation (EU) 2019/818. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/13/oj/eng>

¹⁵ Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/36/oj/eng>

¹⁶ Directive (EU) 2024/1712 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj/eng>

¹⁷ Directive (EU) 2024/1226 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on the definition of criminal offences and penalties for the violation of Union restrictive measures and amending Directive (EU) 2018/1673. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1226&qid=1732124506101>

¹⁸ Directive 2014/57/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on criminal sanctions for market abuse (market abuse directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/57/oj>

капіталу та організованих товарних ринках	
Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту довкілля	<i>Директива (ЄС) 2024/1203 Європейського Парламенту та Ради від 11 квітня 2024 року про кримінально-правову охорону довкілля, яка замінює Директиви 2008/99/ЄС та 2009/123/ЄС¹⁹</i>
Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та деяких інших законодавчих актів України з метою запровадження адміністративної та/або кримінальної відповідальності за порушення вимог законодавства з відновлення природи	<i>Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2024/1991 від 24 червня 2024 року про відновлення природи та внесення змін до Регламенту (ЄС) 2022/869²⁰</i>

Окремі завдання Плану 2026 обґрунтовуються необхідністю імплементації тих чи інших правових актів ЄС у Дорожній карті з питань верховенства права. Наприклад, у пункті 320 Плану вказано на проект Закону про державну реєстрацію біометричної інформації людини, а відповідні правові акти зазначені у Дорожній карті: Регламент Prüm II (ЄС) 2024/982 Європейського Парламенту та Ради від 13 березня 2024 року²¹. Аналогічно, пункт 322 Плану – проект Закону про інформаційно-аналітичну систему «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» – передбачає імплементацію Регламенту (ЄС) 2019/816 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року²²; Директиви (ЄС) 2019/884 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року²³; Рамкового Рішення Ради 2009/315/JHA²⁴.

Отже, планування законопроектної роботи здійснюється з урахуванням симбіозу нормативно-правових актів парламенту і Уряду.

Із метою деталізації необхідних для імплементації положень, вважаємо за доцільне започаткувати інформативний огляд запланованих законодавчих

¹⁹ Directive (EU) 2024/1203 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1203/oj/eng>

²⁰ Regulation (EU) 2024/1991 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2024 on nature restoration and amending Regulation (EU) 2022/869 (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj/eng>

²¹ Regulation (EU) 2024/982 of the European Parliament and of the Council of 13 March 2024 on the automated search and exchange of data for police cooperation, and amending Council Decisions 2008/615/JHA and 2008/616/JHA and Regulations (EU) 2018/1726, (EU) No 2019/817 and (EU) 2019/818 of the European Parliament and of the Council (the Prüm II Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/982/oj/eng>

²² Regulation (EU) 2019/816 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 establishing a centralised system for the identification of Member States holding conviction information on third-country nationals and stateless persons (ECRIS-TCN) to supplement the European Criminal Records Information System and amending Regulation (EU) 2018/1726. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/816/oj/eng>

²³ Directive (EU) 2019/884 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 amending Council Framework Decision 2009/315/JHA, as regards the exchange of information on third-country nationals and as regards the European Criminal Records Information System (ECRIS), and replacing Council Decision 2009/316/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/884/oj/eng>

²⁴ Council Framework Decision 2009/315/JHA of 26 February 2009 on the organisation and content of the exchange of information extracted from the criminal record between Member States. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2009/315/oj

ініціатив у контексті гармонізації кримінального процесуального законодавства з правом ЄС.

Рамкове Рішення Ради 2009/948/ЖНА від 30.11.2009 щодо запобігання та врегулювання конфліктів здійснення юрисдикції у кримінальних провадженнях.

Міжнародна співпраця в кримінальному провадженні є важливим і різновекторним блоком переговорного процесу щодо вступу України до ЄС.

Так, пунктом 104 Плану 2026 передбачено виконання заходу 4 стратегічного результату 1 підрозділу 4.1 «Судове співробітництво в кримінальних справах» розділу IV «Юстиція, свобода та безпека» Дорожньої карти з питань верховенства права та імплементацію Рамкового Рішення Ради 2009/948/ЖНА від 30.11.2009²⁵ (далі – Рамкове Рішення), що встановлює процедури обміну інформацією та проведення прямих консультацій між компетентними органами держав з метою запобігання дублюванню кримінальних проваджень щодо одних і тих самих фактів. Така імплементація сприятиме ефективному використанню органами правопорядку їх ресурсів та підвищенню рівня міжнародного співробітництва у сфері кримінального правосуддя. На виконання цього завдання має бути розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запобігання та врегулювання з іншими державами конфлікту юрисдикції (слідності та підсудності) у кримінальному провадженні» (у редакції Плану 2026). Відповідальним за реалізацію цього завдання визначено Уряд і термін виконання – січень 2026 (у Дорожній карті йдеться про II квартал 2026).

Це Рамкове Рішення (містить 16 статей) стало важливим кроком у напрямі гармонізації кримінальних процесуальних практик у ЄС. Ним підтримується принцип «*ne bis in idem*» (заборона подвійного переслідування*) і забезпечується узгодженість дій у реалізації спільної політики у сфері кримінального правосуддя.

Мета Рамкового Рішення – запобігання конфліктам юрисдикцій у кримінальних провадженнях, що мають транскордонний вимір.

Ключовим механізмом вирішення проблеми одночасного кримінального переслідування та/або судового провадження відносно однієї особи (декількох осіб), яка(кі) вчинила одне кримінальне правопорушення (декілька правопорушень), є обов'язок держави виявляти потенційні конфлікти юрисдикцій і проводити консультації для визначення найбільш відповідної юрисдикції для переслідування. Також передбачено механізми для добровільного перенесення проваджень до іншої держави, якщо це сприятиме належному здійсненню правосуддя та повазі до прав особи.

²⁵ Council Framework Decision 2009/948/JHA of 30 November 2009 on prevention and settlement of conflicts of exercise of jurisdiction in criminal proceedings. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2009/948/oj

* Принцип «*ne bis in idem*» передбачений у статті 54 Конвенції, що реалізує Шенгенську угоду від 14 червня 1985 року між урядами держав Економічного союзу Бенілюксу, Федеративної Республіки Німеччина та Французької Республіки, про поступове скасування контролю на їх спільних кордонах у тлумаченні Суду справедливості Європейського Союзу.

У пункті 4 Преамбули Рамкового Рішення вказано, що «слід проводити прямі консультації між компетентними органами держав з метою досягнення консенсусу щодо будь-якого ефективного рішення, спрямованого на уникнення негативних наслідків паралельних проваджень та марнотратства часу й ресурсів відповідних органів».

При цьому Рамкове Рішення не встановлює жорстких правил, але при вирішенні конфлікту юрисдикцій враховуються такі критерії (обставини):

- місце вчинення злочину;
- громадянство підозрюваного/обвинуваченого;
- місце перебування доказів;
- інтереси потерпілих;
- ефективність правосуддя.

Якщо держави не можуть домовитися, вони можуть звернутися до Eurojust, на який покладено функції координації та допомоги у вирішенні конфлікту юрисдикцій (стаття 12 Рамкового Рішення).

Отже, Рамкове Рішення формує таку модель: процес обміну інформацією → контакт → консультації → рішення щодо конфлікту юрисдикцій у кримінальних провадженнях між державами.

Висновки

Законотворча діяльність щодо міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, узгодження окремих елементів такого співробітництва з актами права ЄС вимагають злагодженості та комплексного підходу, спрямованого на реалізацію заходів, визначених Дорожньою картою з питань верховенства права, а також ратифікації відповідних конвенційних документів.

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні виділено в окремий блок у національному законодавстві (Розділ IX КПК України). Проте, наявні норми щодо міжнародної правової допомоги чи передачі/переїняття кримінального провадження недостатні для реалізації механізмів Рамкового Рішення 2009/948/ЈНА.

У зв'язку з цим, КПК України, на нашу думку, *потребує*:

- виокремлення в міжнародному співробітництві інституту «конфлікт юрисдикцій» і закріплення основних термінів, що вживаються в Рамковому Рішенні: а) паралельні кримінальні провадження – кримінальні провадження, що здійснюються в Україні та в іншій державі щодо одних і тих самих фактів і однієї і тієї ж особи; б) конфлікт юрисдикцій – ситуація, за якої виникають паралельні кримінальні провадження в Україні та в інших державах щодо тих самих фактів і осіб (зміни до статті 541 КПК України);

- врегулювання механізмів виявлення (прокурором, слідчим, судом) потенційного конфлікту юрисдикцій та урегулювання юрисдикції (звернення із запитом, проведення консультацій, наслідки закріплення юрисдикції) (окрема стаття розділу IX КПК України);

– закріплення вимог до запиту прокурора, судді щодо урегулювання конфлікту юрисдикцій (окрема стаття або частина загальної статті розділу IX КПК України).

Окрім того, інші статті розділу IX КПК України підлягатимуть перегляду на предмет узгодженості, доповнення у зв'язку із запровадженням інституту «конфлікт юрисдикцій»: наприклад, стаття 542 «Обсяг міжнародного співробітництва під час кримінального провадження», стаття 543 «Законодавство, що регулює міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» тощо. У цьому розділі доволі часто ототожнюється міжнародне співробітництво і міжнародна правова допомога, зокрема в главі 42, що потребує корегування (наприклад, запит на міжнародне співробітництво і запит на міжнародну правову допомогу).

Підсумовуючи, варто зазначити, що, з одного боку, «рамкове зближення» безпосередньо стосується лише держав-членів ЄС, і Україна формально не є його учасницею. Водночас у межах євроінтеграційного курсу вона зобов'язана поступово імплементувати положення таких рішень у національне законодавство. Це є необхідною умовою для гармонізації української правової системи з правом ЄС та виконання міжнародних зобов'язань. У зв'язку з цим, з урахуванням рекомендацій Європейської Комісії та планування законопроектної діяльності, підготовка відповідних змін до КПК України набуває пріоритетного значення.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.